

*Швед Т.В.,**старший викладач кафедри економічної теорії,
Національний університет харчових технологій**Біла І.С.,**к.е.н, доцент,**доцент кафедри економічної теорії,**Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено питанням державного регулювання як напряму забезпечення розвитку підприємств олійно-жирової галузі України в умовах глобалізації. Визначено напрями впливу в рамках конкурентної та зовнішньоекономічної політики держави, здатні вирішити деякі проблеми розвитку підприємств цієї галузі в умовах глобалізації.

Ключові слова: державне регулювання, розвиток підприємств, глобалізація, олійно-жирова галузь, конкурентне середовище, зовнішньоекономічна діяльність.

Постановка проблеми. Одним із напрямів впливу глобалізації на розвиток підприємств є зміна вагомості впливу держави в регулюванні підприємницької діяльності. Під впливом глобалізаційних змін роль і функції держави в регулюванні розвитку національних підприємств розмиваються, що призводить до протистояння національних економічних інститутів і глобального економічного середовища.

Олійно-жирова галузь України також знаходиться під впливом держави. Однак розвиток зазначеної галузі характеризується низкою проблем, які, з одного боку, не дають змоги виявити потенціал даної галузі в системі національної економіки, а з іншого – зумовлюють необхідність впливу держави, враховуючи її особливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки населення країни та, що важливо, значний мультиплікативний вплив на розвиток суміжних галузей та сфер виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні питання, присвячені проблемам державного регулювання, знайшли своє відображення у дослідженнях багатьох вітчизняних учених: В. Бодрова, З. Варналія, Л. Воротиної, Л. Дідківської, Я. Жаліла, В. Кредісова, О. Кужель, І. Кузнецової, І. Михасюка, І. Самойлової, С. Сафронова та ін. Цими науковцями висвітлено методологічні питання регулювання державою економіки та меж її втручання, запропоновано певні важелі механізму впливу держави на економіку в цілому та підприємницький сектор зокрема. Теоретико-методичні та прикладні аспекти розвитку підприємств знайшли своє відображення у дослідженнях Р. Акоффа, О. Амоші, М. Афанасьева, А. Воронкової, В. Герасимчука, М. Кизима, М. Короткова, О. Коршунової, Ю. Погорєлова, В. Пономаренка, Р. Сайфуліна, О. Тридіда, А. Шеремета та ін. Вченими розглянуто фундаментальні основи розвитку підприємств, доведено необхідність ефективного розвитку підприємств як важливого компонента ринкової економіки, сформовано засади ефективного управління розвитком підприємства. Проблематикою

харчової промисловості, у тому числі олійно-жирової галузі, займаються О. Алимов, В. Андрійчук, П. Боршевський, О. Бутнік-Сіверський, Л. Дейнеко, А. Заїнчковський, М. Ісаєва, С. Капшук, В. Каретнікова, Д. Крисанов, П. Купчак, В. Кухта, О. Манойленко, Т. Мостенська, Т. Олійник, М. Присяжнюк, О. Раєвська, П. Саблук, І. Сингаївський, Л. Страшинська, Файзов, О. Шпичак та ін., які досліджують стан та особливості розвитку галузей харчової промисловості, проблеми стратегічного розвитку продовольчого ринку в інтеграційних умовах, особливості функціонування і розвитку олійно-жирової галузі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість опублікованих праць та їх наукову цінність, чимало прикладних аспектів проблематики потребують подальших досліджень. Доцільним є дослідження питання забезпечення розвитку підприємств олійно-жирової галузі України в умовах глобалізації за допомогою інструментарію державного впливу.

Мета статті полягає у розгляді прикладних питань державного регулювання підприємств олійно-жирової промисловості України як одного із напрямів забезпечення їх подальшого розвитку в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Олійно-жирова галузь України є однією з провідних та мобільних в агропромисловому комплексі країни. Її внесок у національну економіку характеризується модернізацією обладнання, використанням сучасних ресурсозберігаючих технологій, широким асортиментом продукції, високим рівнем конкурентоспроможності, значною інвестиційною привабливістю. Основними проблемами розвитку підприємств олійно-жирової галузі України, на нашу думку, є: високий рівень монополізації галузі, що призводить до необґрунтованого завищення цін, використання нечесних методів конкурентної боротьби та недозавантаженості виробничих потужностей; недостатня інноваційно-інвестиційна спрямованість підприємств олійно-жирової галузі, яка не дає змоги повністю виявити весь потенціал цієї галузі харчової промисловості, та слабо розвинута система зберігання і транспортування олійно-жирової продукції в Україні, що позбавляє мобільності у зміні цін.

Означені проблеми можуть бути вирішені як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держави як важливого суб'єкта економічної системи. Під державним регулюванням розвитку підприємства розуміємо діяльність держави щодо створення економічних, соціальних, правових умов та конкретних механізмів їх реалізації, необхідних для забезпечення кількісно-якісних змін станів функціонування підприємства, створення

можливостей використання наявного потенціалу підприємства та досягнення ним певного рівня конкурентоспроможності. Основними напрямками державного регулювання розвитку підприємства можна вважати: вплив на конкурентне середовище, сформованого як національними, так і іноземними суб'єктами; вплив на інноваційну діяльність суб'єктів господарювання; вплив на інвестиційну активність підприємств та вплив на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Глобалізація є тривалим процесом інтеграції національних економік світу, виступає складним явищем їх взаємозалежності, що виникає у зв'язку з обміном товарів і послуг та потоками капіталів. Глобалізаційні умови є важливим фактором зовнішнього середовища, але їх наявність зумовлює необхідність здійснення оптимізації її впливів, у тому числі за рахунок державного регулювання. В умовах глобалізації, на наше переконання, відчутними напрямками впливу держави на підприємства олійно-жирової галузі, які здатні забезпечити їх розвиток, є вплив на конкурентне середовище та зовнішньоекономічну діяльність.

Одним із засобів впливу держави на конкурентне середовище є сертифікація та стандартизація продукції, які є дієвими механізмами управління якістю продукції для досягнення високого рівня її конкурентоспроможності. Під стандартизацією розуміють установлення єдиних правил та норм із метою впорядкування діяльності в певній галузі. Результати стандартизації відображаються у спеціалізованій нормативно-технічній документації, основними видами якої є стандарти та технічні умови. Останні являють собою обов'язкові норми якості продукції і способи їхнього досягнення (набір показників якості, рівень кожного з них, методи і способи вимірювання, випробувань, маркування, упакування, транспортування та зберігання продукції). Відповідність продукції вимогам міжнародних стандартів якості набуває особливого значення в глобалізаційних умовах. Досвід здійснення міжнародної торгівлі свідчить, що безсертифікатна продукція оцінюється на світовому ринку у три-чотири рази дешевше [1].

Питання якості продукції підприємств олійно-жирового комплексу України є на сьогодні однією з важливих проблем його розвитку. Особливістю діючої системи державного регулювання якості та безпечності харчової продукції є наявність декількох державних установ, відповідальних за цей напрям діяльності, зокрема: Департаменту технічного регулювання та метрології; Державної інспекції України з питань захисту прав споживачів; Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України; Державної санітарно-епідеміологічної служби України; Українського науково-дослідного і навчального центру проблем стандартизації, сертифікації та якості, а також низки громадських організацій із захисту прав споживачів та тестуючих лабораторій [2, с. 104]. Останнє, зрозуміло, створює конфлікти між експортерами та споживачами.

Перешкодою для розвитку вітчизняних підприємств олійно-жирової галузі є невідповідність системи технічного регулювання в Україні вимогам СОТ та ЄС. Визначення якості насіння соняшнику за вітчизняними стандартами лише частково відповідає міжнародним стандартам (ISO), а тому не може забезпечити вимоги міжнародних контрактів на стандартних умовах FOSFA (Федерації асоціацій торгівлі олійними, насінням олійних культур та жирами) та GAFTA (Міжнародної асоціації торгівлі зерновими та кормами). Так, за показниками вмісту олії у насінні соняшнику результати зазначені у міжнародних сертифікатах перевищують указані у вітчизняних

на 2–9 одиниць (46–51% вмісту олії проти 42–44%), за показником кислотності – на 0,7–2 одиниці (0,3–2,2 краплин КОН проти 1–4,2 краплин КОН). Такі розбіжності значно збільшують утрати вітчизняних експортерів – 3–10,5% від ціни за перевищення вмісту олії (стандартний вміст олії в експортному контракті – 44%), а за перевищення показника кислотності – до 7% від ціни [3, с. 20–22; 4].

Крім того, наявність проблем з оптимізацією системи транспортування та диверсифікацією ризиків призводить до погіршення якості олій, кількісних утрат продукції, збільшення часу для її відвантаження. Актуальним і досі залишається переорієнтація вітчизняних підприємств на виробництво, а отже і на експорт, рафінованої дезодорованої фасованої олії замість нерафінованої [5, с. 71]. Вимоги до сертифікації не тільки продукції, але й виробничого процесу зумовлюють низькі темпи зростання експорту рафінованої олії.

Для гармонізації національних стандартів відповідно до законодавства ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів у 2014 р. вступив у дію Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», що має на меті забезпечення високого рівня захисту інтересів споживачів, а також створення прозорих умов ведення господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції харчової промисловості. Законом передбачається впровадження в Україні європейської моделі системи гарантування безпеки й якості продуктів харчування, що базується на процедурах НАССР; уточнення термінології, видів правопорушень та адекватності міри покарання; створення єдиного контролюючого органу у сфері безпеки харчових продуктів; скасування дозвільних документів і процедур, які відсутні в ЄС; упровадження європейських принципів регулювання ГМО, зокрема в частині реєстрації джерел ГМО, а не продуктів, вироблених із них.

У результаті підписання економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС Україна отримала змогу відновити втрачену частку експортного потенціалу на ринку соняшникової олії і розширити обсяги експорту іншої олійно-жирової продукції. Постачання олійно-жирової продукції на європейський ринок стало здійснюватись відповідно до виконання вимог установлених режимів. За використання першого режиму – ГСП (Генеральної системи преференцій) експортована вітчизняна продукція повинна супроводжуватись сертифікатом походження за формою А. Для даного експортного режиму існує своя система обмежень – квоти і мита. За використання другого преференційного торговельного режиму продукція повинна супроводжуватись сертифікатом походження за формою EUR.1, для якого теж існує своя система обмежень. Підприємство-експортер повинен проаналізувати обмеження обох режимів і обрати для себе кращий. Зауважимо, що стосовно продукції олійно-жирової галузі автономний преференційний торговельний режим обмежень не має [6, с. 11].

Крім того, прискорення гармонізації карантинних та фітосанітарних норм до міжнародних вимог дасть змогу усунути технічні бар'єри в торгівлі та забезпечити конкурентоспроможність продукції олійно-жирової галузі, що можливе за рахунок скорочення терміну видачі карантинного сертифікату до 24 годин після завершення завантаження транспортного засобу відповідно до змін і доповнень до Закону України «Про карантин рослин». Для цього варто скасувати видачу сертифікату якості зерна та продуктів його переробки, передбачивши лише видачу сертифікату якості, якщо зерно

та продукти його переробки придбані за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів або за вимогою однієї зі сторін договору (контракту) і виключити шрот (макуху) з переліку товарів, які підлягають державному контролю.

Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств складається з національного законодавства, що регулює експортно-імпорتنі операції, та торговельних угод держави з урядами інших країн. Головним інструментом державного регулювання діяльності олійно-жирової галузі є відсоткова митна ставка на експорт насіння олійних культур, насамперед на насіння соняшнику. Вперше експортне мито на насіння соняшнику було запроваджено у січні 1993 р. за ставкою 30% терміном дії до грудня 1993 р. відповідно до положення Декрету КМУ від 11.01.93 № 3-93. У наступні роки експортне мито не застосовувалось, що негативно вплинуло на загальний стан олійно-жирової галузі України. Так, у 1998 р. з 2,3 млн т валового збору насіння соняшнику було експортовано майже половину – 0,9 млн. т, що призвело до виникнення дефіциту олійної сировини для переробки на внутрішньому ринку і, як наслідок, закупівлі насіння соняшнику з Аргентини і Туреччини за більш високими цінами. Для відновлення галузі та завантаження виробничих потужностей вітчизняних олійно-жирових підприємств (рівень завантаження виробничих потужностей становив 54%) було впроваджено експортне мито на насіння соняшнику в розмірі 23%. Протягом вересня 1999 р. – липня 2000 р. виробництво соняшникової олії підприємствами харчової промисловості всіх форм власності збільшилось порівняно з аналогічним періодом попереднього сезону на 63%, експорт насіння соняшнику зменшився у 2,2 рази за одночасного зростання експорту соняшникової олії на 73% [7]. Таким чином, відбулися певна переорієнтація трейдерів з експорту насіння соняшника на експорт соняшникової олії та суттєве підвищення на неї внутрішнього попиту з боку населення внаслідок зниження роздрібних цін.

У 2001 р. експортне мито було зменшено до 17%, скасовано положення, за яким попередні ставки експортного мита повинні були діяти до липня 2002 р., та введено заборону на вивезення з митної території України насіння соняшнику, яке використовувалось в операціях із давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах. Такі заходи значно зменшили обсяг експорту насіння соняшнику та дали змогу переорієнтувати діяльність вітчизняних переробних компаній на виробництво олії всередині країни. Після вступу України до СОТ експортне мито на насіння соняшнику було знижено з 17% до 14% і з 01.01.2012 визначено на рівні 10% від митної вартості з поступовим зменшенням на 1% протягом 10 років до нульового рівня. Поряд із цим поступове зниження експортного мита замінюватиметься додатковим збором, який компенсуватиме різницю між відповідною щорічною ставкою мита та показником у 10% (сума мита і додаткового збору). Протягом 15 років (2012–2027 рр.) застосовуватиметься податок (а не експортне мито), еквівалентний діючому миту. Так, у перший рік (2012 р.) розмір експортного мита встановлено на рівні 9%, а додатковий збір – 1%; у подальшому мито – 8%, а додатковий збір – 2% відповідно. Таким чином, захисні заходи залишатимуться фактично незмінними.

Крім того, питання застосування експортного мита на соняшник є одним з найбільш складних у переговорах про зону вільної торгівлі Україна – ЄС. Вимога ЄС до України відмінити експортне мито на соняшник пов'язана з бажанням забезпечити свої олійно-жирові підприємства власною сировиною, оскільки

дефіцит насіння соняшнику в Євросоюзі становить близько 15 млн. т на рік. За результатами переговорного процесу встановлено домовленість щодо запровадження на 15 років після підписання Угоди механізму захисту експорту соняшнику, яким передбачено застосування, зокрема, й експортного мита. Таким чином, згідно з діючими на даний момент домовленостями, ЄС не вимагає термінового скасування експортного мита на насіння соняшнику. Напротивагу слід зазначити, що найбільші світові виробники насіння соняшнику та основні світові конкуренти України захищають свої інтереси з використанням експортного мита на насіння соняшнику: Аргентина збільшила його з 32% до 39%, у Росії діє мито у 20% на насіння всіх олійних культур.

У 2014 р. в Україні було запропоновано встановити вивізне (експортне) мито у розмірі 3% від митної вартості товару на олію соняшникову нерафіновану. У той час як Європейський Союз створює сприятливі умови для експорту українських товарів, зокрема олії соняшникової, та знімає ввізні мита під час їх увезення на територію цих країн, в Україні несподівано пропонується обмежити експорт олії соняшникової нерафінованої шляхом запровадження експортного мита. Європейський Союз уже запровадив для України режим автономних торговельних преференцій: одностороннє (з боку ЄС) скасування ввізних мит, яке стосується 94,7% від усього обсягу промислових товарів та 83,4% сільськогосподарських товарів та харчової продукції, що імпортуються Євросоюзом з нашої держави.

Більшість вітчизняних фахівців ринку олійних культур та олії негативно оцінюють наслідки відміни мита на функціонування олійно-жирової галузі, серед яких: недозавантаженість виробничих потужностей унаслідок зростання експорту насіння соняшнику, скорочення пропозиції олійної продукції на внутрішньому ринку, зменшення частки України як експортера соняшникової олії, вірогідність увезення олії в Україну з ЄС по європейських цінах, що призведе до зростання цін на олію на внутрішньому ринку приблизно на 70%, а на продукцію з використанням олії (майонези, маргарини) – на 130–150% та зростання ціни шроту, що зумовить зростання цін на продукцію тваринництва [8]. Такі дії можуть призвести до втрати Україною зовнішніх ринків збуту та її лідируючих позицій на ньому. Нашу нішу на зовнішньому ринку соняшникової олії займе основний конкурент – Російська Федерація, яка поставляє щорічно 1,5–2,0 млн. т олії соняшникової на експорт. Багато науковців передбачали, що впровадження експортного мита негативно вплине на позицію України на світовому ринку олійних культур і позбавить конкурентних переваг на ринку рослинних олій.

Прибічники введення мита бачать позитив ще й у тому, що це зможе підняти закупівельні ціни на олійно-жирову сировину та продукцію і підвищити доходи агрогосподарств. Проте в цілому вигоди окремих учасників ринку будуть незначними порівняно з утратами держави в цілому, тому остання має вести гнучку політику щодо обмеження експорту насіння соняшнику та соняшникової олії: чи залишити 10%-ве мито, що діє зараз, чи встановити квоту залежно від кон'юнктури світового ринку на соняшникове насіння і продукцію, що з нього виробляється.

Як зазначалось вище, значну частину експорту продукції олійно-жирової галузі становить олійна сировина, зокрема насіння сої та ріпаку. Протягом 2010–2014 рр. частка експорту сої у валовому зборі становила в середньому 50%, частка експорту ріпаку у валовому зборі – 95%. Отже, відбувається безперешкодний і масовий експорт олійної сировини, що призво-

дить до втрат держави. Із метою обмеження експорту ріпаку та сої Міністерством економічного розвитку і торгівлі України було розроблено законопроект про введення експортних мит на олійні з 1 січня 2012 р., яким пропонувалися такі мита: соняшникова олія – 10%, але не менше 84 євро/т; соя – 12%, але не менше 33 євро/т; ріпак – 9%, але не менше 15 євро/т. Однак даний законопроект не був прийнятий. Уведення державного регулювання експорту сої та ріпаку дало б змогу уникнути підприємствами олійно-жирового комплексу негативного впливу фактора сезонного недозавантаження переробних потужностей і отримувати конкурентну перевагу в період виходу на світові олійні ринки з продукцією нового урожаю. У 2014 р. потужності олійно-жирових підприємств із переробки насіння олійних культур становили 14,5 млн. т на рік із тенденцією до подальшого зростання, що дає змогу повністю переробити вирощений в Україні врожай. Окрім того, щоб пом'якшити вплив експортного мита на прибутковість сільськогосподарських виробників, держава може встановити чіткі мінімальні ціни на насіння олійних культур [9, с. 37–38].

Ще одним засобом впливу держави на зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних підприємств є квотування та ліцензування. Так, протягом 2007–2008 МР унаслідок зростання світового попиту на соняшникову олію та зменшення валових зборів насіння соняшнику зросли ціни на соняшникову олію, що призвело до зростання оптової ціни на соняшникову олію в Україні в 1,5 рази (із 6 400 грн. за 1 т до 9 200 грн. за т протягом означеного періоду) [10]. Із метою стримування внутрішніх цін на соняшникову олію в 2008 р. розмір експортної квоти був визначений у обсязі 300 тис. т (пізніше збільшений до 500 тис. т). Такі обмеження в умовах зростання світових цін на соняшникову олію призвели до значних утрат підприємствами олійно-жирової галузі та призупинення роботи багатьох із них, що засвідчило неефективність квотування та ліцензування експортних поставок соняшникового насіння та олії.

Іншою важливою складовою частиною системи державного регулювання експортної діяльності підприємств олійно-жирової галузі є податкові преференції, а саме нульова ставка експортного ПДВ, яка була впроваджена з метою підтримки експортно-орієнтованих галузей, відповідного покращання торговельного балансу та збільшення валютних надходжень.

Оскільки експортні операції є об'єктом обкладення ПДВ, експортер має право на бюджетне відшкодування сум ПДВ, сплачених постачальникам. Платники ПДВ за документального підтвердження фактичної реалізації товару за митною територією України та надані експортні розрахунки експортного відшкодування за наслідками податкового періоду мають право на отримання такого відшкодування протягом 30 календарних днів із дня пред'явлення документів.

Експортер олійно-жирової продукції має право на компенсацію податку і не включає його в ціну товару, що створює йому певні переваги в зовнішній торгівлі порівняно з підприємствами інших країн, де немає даної преференції. Означене здатне підвищити прибутковість експорту і сприяти його розвитку. Проте використовуваний в Україні механізм відшкодування ПДВ виявився хибним, оскільки саме в цій сфері «відмиваються» величезні кошти, тобто податок відшкодовують тим уявним експортерам, які здійснювали експортні операції на папері [11, с. 90–91].

За даними Асоціації «Укроліяпром», у 2014 р. заборгованість держави перед підприємствами олійно-жирової галузі через неповернення експортного ПДВ становила близько 1,7 млрд. грн. [7]. Протягом 2014 р. найбільшими

аграрними компаніями, до яких входять підприємства олійно-жирової галузі, що отримали відшкодування ПДВ із державного бюджету, були: «Кернел Груп» із сумою відшкодування у розмірі 1,233 млрд. грн., «Креатив» (0,704 млрд. грн.), «Миронівський хлібопродукт» (0,526 млрд. грн.) та «Каргілл» (0,479 млрд. грн. [12]. Для припинення подібних явищ взаєморозрахунки з ПДВ під час експортних операцій були організовані через митні органи, які можуть відстежити дійсний рух товару.

Порядок отримання права на автоматичне бюджетне відшкодування має й інші недоліки: занадто жорсткі критерії автоматичного відшкодування, одним з яких є наявність у структурі загального обсягу поставок за дванадцять послідовних звітних податкових періодів (місяців) не менш 40% операцій, до яких застосовується нульова ставка. Виконання даного критерію є практично неможливим, що призводить до затримки відшкодування сум ПДВ із бюджету, тобто обмежує можливості підприємств олійно-жирової галузі до розширення діяльності. Крім того, для отримання права платником ПДВ на автоматичне бюджетне відшкодування необхідним є перевищення середньої заробітної плати у підприємстві не менше ніж у 2,5 рази рівня мінімальної заробітної плати у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів). На наше переконання, встановлення таких завищених критеріїв отримання права на автоматичне бюджетне відшкодування негативно позначається на результатах господарської діяльності підприємств олійно-жирової галузі, оскільки не відбувається поповнення обігових коштів, які потрібні для формування доходу підприємства.

Висновки. Отже, напрямками забезпечення розвитку підприємств олійно-жирової галузі України в умовах глобалізації є такі:

1) у рамках впливу на конкурентне середовище:

– гармонізація національних стандартів відповідно до законодавства ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів, що дасть можливість підприємствам галузі збільшити обсяги експорту олійних культур, а головне, кінцевої продукції – шроту та олії – та підвищити рівень їх прибутковості за рахунок надходження валютної виручки від реалізації експортованої продукції;

– прискорення гармонізації карантинних та фітосанітарних норм до міжнародних вимог для підприємств олійно-жирової галузі з метою усунення технічних бар'єрів у торгівлі та забезпечення конкурентоспроможності продукції олійно-жирової галузі, що дасть змогу зменшити логістичні витрати підприємств галузі і, як наслідок, підвищити рівень прибутковості;

2) у рамках впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємств:

– уведення експортного мита на насіння сої та ріпаку з метою нівелювання негативного впливу сезонного недозавантаження виробничих потужностей підприємств олійно-жирової галузі та отримання конкурентної переваги в період виходу на світові олійні ринки, що дасть змогу зменшити обсяги вивозу насіння сої та ріпаку, змусить збільшити обсяги переробки олійного насіння підприємствами олійно-жирової галузі та переорієнтувати свою діяльність з експорту сировинної продукції на виробництво та експорт кінцевої продукції – олії та шроту;

– зміни в системі квотування та ліцензування продукції за рахунок оптимізації зусиль держави в даному напрямі з урахуванням рівня розвитку галузі та кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків олійно-жирової продукції із рівнем установлених квот та вимогами до ліцензування продукції;

– встановлення оптимальних критеріїв для підприємств олійно-жирової галузі щодо отримання прав на автоматичне бюджетне відшкодування та відмова від невинуватених преференцій окремим експортерам, що збільшить обігові кошти та рівень прибутковості.

Визначення соціально-економічного ефекту від запропонованих вище напрямів забезпечення розвитку підприємств олійно-жирової галузі України в умовах глобалізації стане предметом нашого подальшого дослідження.

Література:

- Біла І.С. Державне регулювання підприємництва у трансформаційній економіці України: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03 / І.С. Біла. – К., 2011. – 255 с.
- Крисанов Д.Ф. Якість і безпечність харчової продукції / Д.Ф. Крисанов // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 103–119.
- Бернадська В.О. Аналіз наслідків впровадження актів *acquis communautaire* у законодавство України в сфері виробництва продукції рослинного походження / В.О. Бернадська. – К.: Державний департамент з питань адаптації законодавства, 2009. – 107 с.
- The Global Competitiveness Report 2012-2013 // World Economic Forum, 2013. – 545 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.
- Дуранова Т.А. Формування ринку олійно-жирової продукції в Україні / Т.А. Дуранова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Вип. 3(43). – С. 67–72
- Бевзюк Т.С. Асоціація з ЄС: нові можливості для українських виробників масложирової продукції / Т.С. Бевзюк // Масложировий комплекс. – 2014. – № 2(45). – С. 11–13.
- Офіційний сайт асоціації «Укроліапро» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukroliaprom.org.ua>.
- Украина. Отмена пошлины на экспорт семян подсолнечника еще больше ужесточит конкуренцию за сырье на внутреннем рынке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukragroconsult.com/data/news/otmena-poshliny-na-eksport-semyan-podsolnechnika-esche-bolshe-uzhestochit-konkurenciyu-zasyre-na-vnutrennem-rynke>.
- Антонюк П.О. Аналіз впливу державного регулювання на ринок олійно-жирової продукції в Україні / П.О. Антонюк, В.М. Лисюк, О.П. Антонюк // Економіка харчової промисловості – 2013. – № 2(18). – С. 34–39.
- Офіційне видання «АПК-інформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/1023853#.U7qQddGMTfy>.
- Прокопенко Н.С. Пріоритети вдосконалення застосування експортоорієнтованими підприємствами пільг при сплаті ПДВ та інших податків / Н.С. Прокопенко, П.О. Фененко // Сучасні питання економіки і права. – 2011. – Вип. 1. – С. 89–93.
- Рейтинг аграрних експортерів-одержувачів відшкодування ПДВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/ua/ekonomika/show/rejting-agrarnih-eksporteriv-oderzhuvachiv-vidshkoduvannja-pdv>.

Швед Т.В., Белая И.С. Государственное регулирование как направление обеспечения развития благоприятной масложировой отрасли Украины в условиях глобализации

Аннотация. Статья посвящена вопросам государственного регулирования как направления обеспечения развития предприятий масложировой отрасли Украины в условиях глобализации. Определены направления влияния в рамках конкурентной и внешнеэкономической политики государства, способные решить некоторые проблемы развития предприятий этой отрасли в условиях глобализации.

Ключевые слова: государственное регулирование, развитие предприятий, глобализация, масложировая отрасль, конкурентная среда, внешнеэкономическая деятельность.

Shved T.V., Bila I.S. State regulation as a way of ensuring development of oil-fat industry enterprises in Ukraine in the context of globalization

Summary. This article deals with the issues of state regulation of directions of ensuring development of oil-fat industry enterprises of Ukraine in the context of globalization. The directions under the influence of foreign trade and competition policy, are able to solve some of the problems of companies in this sector in the context of globalization.

Keywords: government regulation, development of enterprises, globalization, oil-fat industry, competitive environment, foreign trade activities.